

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการขับเรือโดยสาร ของผู้ขับขี่เรือโดยสารในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อการช่วยแก้ปัญหาการจราจรทางน้ำในเขตกรุงเทพมหานคร เป็น การวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม และใช้เทคนิคการวิจัยทางมานุษยวิทยา ได้แก่ การใช้วิธีการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้การศึกษาวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาจราจร และแนวทางแก้ไขปัญห พบว่า ประเด็นที่ผู้วิจัยทำการศึกษาไว้ก่อนแล้วนั้น ยังไม่ตรงกับหัวข้อวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจจะทำการศึกษา ผู้ วิจัยได้ติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมเจ้าท่า สำนักงานการจราจรและขนส่ง และเจ้าของเรือเพื่อให้ได้ ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

แบ่งระเบียบวิธีวิจัยเป็น 3 ส่วน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางมานุษยวิทยาในแต่ละส่วนมีขั้นตอน และวิธีการดังนี้

ประชากรเป้าหมาย

กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีอาชีพ ขับเรือโดยสารในคลองต่าง ๆ จำนวน 4 คลอง ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 120 คน จากจำนวน 1,724 คน

การสุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ จะพิจารณาสุ่มตัวอย่างจากจำนวนผู้ขับขี่เรือโดยสาร ในจำนวน 4 คลอง ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จากนั้นจะสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) โดยสุ่มจากผู้ที่เป็นผู้ขับขี่เรือโดยสารที่ผู้วิจัยพบโดยบังเอิญไม่เจาะจง ในแต่ละคลองดังนี้

คลองแสนแสบ	70 ตัวอย่าง
คลองลาดพร้าว	35 ตัวอย่าง
คลองพระโขนง	12 ตัวอย่าง
คลองผดุงกรุงเกษม	3 ตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ได้แบ่งการเก็บข้อมูลเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentation Study) ตามแหล่งวิชาการ และวรรณกรรมที่เคยทำมา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำราทางวิชาการ รายงานวิจัย เป็นต้น
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) หลังจากได้ศึกษาข้อมูลตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการ สังเกต สัมภาษณ์ และสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้ขับขี่เรือโดยสาร โดยมีโครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม ประสบการณ์การขับขี่ เรือได้ รายจ่าย ฯลฯ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม วัดพฤติกรรมในการขับขี่เรือโดยสารของผู้ตอบแบบสอบถามใน 3 ระดับ คือ บ่อย น้อย และไม่เคยปฏิบัติเลย

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนของข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาราจรทางน้ำ เป็นแบบคำถามเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นได้ตามอิสระ

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้กำหนดไว้ 120 คน จากผู้ขับเรือในจำนวน 4 คลอง ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ประสบปัญหาในระหว่างการเก็บข้อมูลบ้าง เช่น ผู้ขับเรือไม่มีเวลาเพียงพอ อ่านหนังสือไม่ได้และไม่เข้าใจ และไม่ยอมให้ความร่วมมือ เกรงจะถูกตำหนิจากเจ้าของเรือบ้าง เป็นต้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีแจกให้นำไปกรอกข้อมูลที่บ้านพักแล้วนำมาส่งในวันรุ่งขึ้น โดยเก็บข้อมูลระหว่าง 15 พฤศจิกายน 2539 ถึง 15 มกราคม 2540 โดยขั้นตอนในการทำแบบสอบถามมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

1. การออกแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ก. ข้อมูลภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจ

ข. พฤติกรรมการขับเรือโดยสารที่ช่วยแก้ปัญหาจราจร

2. การกำหนดระดับคะแนน

ในคำถามเพื่อสำรวจพฤติกรรมการขับเรือโดยสารที่ช่วยแก้ปัญหาจราจร ผู้วิจัยจะกำหนดน้ำหนักคะแนนดังนี้

คำถามในเชิงลบ

ความคิดเห็นระบุเป็นความถี่ของพฤติกรรมการขับเรือโดยสาร	คะแนน	สัญลักษณ์
บ่อย	0	F2
น้อย	1	F1
ไม่เคย	2	F0

โดยในที่นี้ F0 หมายถึง จำนวนความถี่ของ ผู้ที่ตอบว่า ไม่เคย
 F1 หมายถึง จำนวนความถี่ของ ผู้ที่ตอบว่า น้อย
 F2 หมายถึง จำนวนความถี่ของ ผู้ที่ตอบว่า บ่อย

ดังนั้น ค่าดัชนี จึงมีค่าเท่ากับ $(F2 \times 2) + (F1 \times 1) + (F0 \times 0)$

การคำนวณค่าดัชนีวิธีนี้ พฤติกรรมการขับเรือโดยสารที่มีความสำคัญสูงสุด จะมีค่าดัชนีเท่ากับ $120 \times 2 = 240$

คำถามในเชิงบวก

ความคิดเห็นระบุเป็นความถี่ของพฤติกรรมการขับเรือโดยสาร	คะแนน	สัญลักษณ์
บ่อย	2	F2
น้อย	1	F1
ไม่เคย	0	F0

โดยในที่นี้ F0 หมายถึง จำนวนความถี่ของ ผู้ที่ตอบว่า ไม่เคย
 F1 หมายถึง จำนวนความถี่ของ ผู้ที่ตอบว่า น้อย
 F2 หมายถึง จำนวนความถี่ของ ผู้ที่ตอบว่า บ่อย

สำหรับการคำนวณค่าดัชนี ก็กระทำในทำนองเดียวกันกับคำถามในเชิงลบ

การแปลความหมายค่าดัชนี

ข้อคำถามใดมีค่าดัชนีสูง แสดงว่า พฤติกรรมย่อยของการขับเรือโดยสาร ช่วย
 แก้ปัญหาการจราจรทางน้ำได้มาก ในทางตรงกันข้ามข้อใดมีค่าดัชนีต่ำ แสดงว่าพฤติกรรมนั้น ช่วย
 แก้ปัญหาการจราจรทางน้ำได้น้อย

การสัมภาษณ์

เพื่อให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept Interview) ของกลุ่มคนขับเรือโดยสาร จำนวน 20 ราย การสัมภาษณ์ได้สอบถามถึงประวัติชีวิตชีวิตประจำวัน ทศนคติเกี่ยวกับการจราจรทางน้ำ โดยการสุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ใช้สัมภาษณ์ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การสังเกต

การศึกษาวิจัยการขับเรือตามกฎจราจรทางน้ำ ที่ช่วยแก้ปัญหาจราจรทางน้ำ และพฤติกรรมกรรมการขับเรือของคนขับเรือ ที่มีผลต่อการจราจรทางน้ำ โดยสังเกตในเส้นทางการเดินทางเรือในแต่ละคลองจำนวน 4 คลอง โดยทำการสังเกตการจราจรทางน้ำในช่วงเร่งด่วนที่มีการสัญจรมาก คือ 06.00 - 08.00 น. และช่วงเวลา 16.00 - 19.00 น. จากนั้นจึงสรุปผลตามวิธีการของการวิจัยทางมานุษยวิทยา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรมกรรมการขับเรือโดยสาร และการวิเคราะห์การขับเรือโดยสารในลักษณะต่าง ๆ และการพิสูจน์สมมติฐาน ผู้วิจัยกำหนดสถิติที่ใช้ดังนี้

2.1 ร้อยละ (Percentage) เป็นระเบียบวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบอย่างหนึ่งซึ่งใช้ในการเปรียบเทียบข้อมูล โดยคิดค่าเป็นร้อยละเพื่อดูการกระจายของตัวแปรและเพื่อนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมวดหมู่ของตัวแปร

ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ข้อมูลที่ได้จากคนขับเรือโดยสารจากการสัมภาษณ์แบบมานุษยวิทยา โดยอาศัยการสัมภาษณ์ที่กำหนดเค้าโครงและไม่กำหนดเค้าโครงผสมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดด้านลักษณะทางสังคม ประวัติชีวิต ครอบครัวเครือญาติ ชีวิตประจำวัน ทศนคติเกี่ยวกับการจราจรทางน้ำ การประกอบอาชีพ และชีวิตในอนาคต หลังจากนั้นจะนำข้อมูลมาบรรยายอย่างละเอียด และสรุปวิเคราะห์เปรียบเทียบของผู้ขับเรือแต่ละรายว่ามีส่วนคล้ายหรือแตกต่างกันหรือไม่

ส่วนที่ 3 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในเส้นทางเดินเรือในแต่ละคลอง

การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลได้สังเกตส่วนต่าง ๆ ของเส้นทาง ตั้งแต่ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะประชากร สภาพการจราจร และพฤติกรรมผู้ใช้เส้นทางในการเดินทาง เพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์มากขึ้น หลังจากนั้นได้เขียนบรรยายโดยละเอียดเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา